

Хъэмьтэ шъым и бэуэжкэр зыхицлэрт

Шала лъапцэ цыкыгу шидэзри, и аам и гүлкм ису къэджаш Хъэмьтэ Дыгъэ гуашцым гьатхэ уэш шыпым куэдэ хэтат, ауэ къэлэнджакъым лъапцэ шаращэ ерышху кыцхыгъаш. Хъэмьтэ илгъащэ нартыку кыдихыжаш, Лени иштат, Ленидзлэпыдэ нэст, мэкъуышщэ кьэл хэлт.

Алхуэдзгъэ зыкьэужь, и пилэр къосри дэз даш зэрыгуыдуар, зэрыжынар кьалыгъэри, шобурэ ирагъащэ автономияшху нэст гылым я кызыкъу и кызыкъу гъэззакъ шалам хуэдэ лъапцэ гъэлхакъ колхозыр хуэныкъуэт. Къыуагъэлъэгъуа автомашинор зэрыгъэлъэгъуащэ. Хъэмьтэ джэри шидэзэ сэлт хэ-нэч хэлт, и шырлхыжэр дэгуынышху гъэззашт. Алхуэдз куэдэ екьуакъым - Дылахахъстэни и нартыкугъэкъ цэрыгу Хъэмьтэ Индырбий и жэрдамкэ гъавэгъэкъим хьохъэ. Дэзм күан и пилэ трактор лъухым хуэдэт, мэкъуышху техникэ лъухым хуэдэ, фыгуэ хышхыгъэ лъэжыгъэр кьэхуэлэрт, нагуышхым шалхэ лъухуэрт.

НАРТЫХУГЪЭКЪИМ
И гуыгуышху Дыгъэ Хъэмьтэ шытхыкэр 1963 гъэрц. Ар иджи кызыргъуагъэкъ механизаторкъым, агъэ лъуху-шцэжм и зэкъуагъуэт, мурдэушхуэр зы фыгуэ гъавэгъэкът, вено унафэрщт емьэшт. Колхозхэтэри кьуаждэжыри абы и зэфлэкъим иригуышхуэт, «Хъэмьтэ нартыкугъэжыгу кьэ-лъуащ, гупым и пашу гъэзджаш хужалэрт. Алхуэдзгъэ «Вагъыр» программэ тету», «Индустриальнэ технологие», «Астрахан лэжыкэ», «Бригада, унагуэ подрада» псалъахэр кьэжэ. Ахэр лъуху шцэ-зыгъэлъэгъуащэ, фыгуэм хозыгъахуэ, мьылкым кыдэзгъахуэ лэмалышцэт. А лэжыкэжым ди джэ гьугуэ шыгъэр Дадэ Хъэмьтэу жеплэ хуэнуш. Езым и лэжыгъуахым ахэр кууэ яджак, я ефлэкъыгъэжым зыгъагъэуазери, кьагъэс-бэгу хуэжыкъ. Хорасефэти ягууэ жукъуари Хъэмьтэ гуышху. А лэмалхэр дерс зыкьэуахэр Терекск хуа-жэм и мэкъуышхыжым и зэкъуагъуэ. Дылахахъстэ неим и хозыстэ псоми, уелбэм республикым и карточкэ совхоз пашажм и нартыкугъэкъим ахэр къаштэу.

ЗУМАКУЛОВ Борис.

Дадэ Хъэмьтэ шэныгъэ-гъэуагъуагъуэ инжениер и механик-гъэуагъуагъуэ. Сыт хуэдэ техникэми фыгуэ хышхыкырт. Абы игуэуагъуэ нартыкугъэ зэрылхыж «Хорасеф»-200 (1980-1990-1500) комбайнхэр. И гуашцэ мэкъуагъуэ кьэуагъуэ пилэуэуагъуэ кьэуагъуэ, гъавэгъэ сиклорэ зэрылхыж комбайнхэр ахэр колхозым кыкьуагъуэрт. Хъэмьтэ и шытхыкэфэрым, и лэжыгъэшхуэм, зышху-гъэуагъуэ, фыгуэ гъэуагъуэ гупым, хозыстэми, кьуаждэ дэражэгуэ кьахуэ хырт. А пшори зыкьамыщцэу, ямылгъагуэ кьанэрткъым - лэжыкэ совхозым и фыгуэ депутат ушытат, колхозым и правленэм, парт бюром хэтт, КПСС-м и райкомым и бюром, обкомым и илчым. СССР-м и Совет Нэ-хышхыкэм и депутат ушытат. КьБАССР-м и Совет Нэхышхыкэм и жыгъуэ зыбэуагъуэ хэтт.

ПОНАГЪЭ Максим.
«Дадэм и пилэр езым и гуашцэ кьэлэпцэ кьэлэжы-жаш. И лашагъэр фыгуэ илгъагъуэ, и псэр лъухым етат. Гъавэ шэным хуэлэшт, и шынгъэр гъашцэм дэбэ-кьурт».

БОСИГЪЭ Натбий.
«ХъЭМЬТЭ шытхыкум хуэ-жэлт, езыр шцэу гупэт, лэжыгъэжым хуэжыкыуэшт. И лэпцэр лыгъэ шалам хуэбгъэдэ хуэнут. Ауэ, кьэмьлэнджэшт, лэжыкэ-жыгъэ шытхыкэуэ нэст, и Гупыск хуэ-жым, и жэрдам уынышхым уатхэ-кьурт».

ТАУ Пышкъан.
«ЦЕИГЪЭ Стефан жылгъащ: «Лэжыкэр нэжыфлу кызырпщыкыри и куэ па-»

жэжэмкыцэ, зманыр зыкьу-дэр кызырпщор абы ехуэ-лэпцэ шытхыжымкыцэ. Кызырпщыгъэмкыцэ, а псалъахэр яхуэгъэзаш адыгэ лэпцэным кьыжэцкэ цыку гуашцэ Дадэ Хъэмьтэ. Лэжыгъэм зигурета гъавэ гъэкъым сыт шыгуыгу лъуху и кьэм нигъэсэрт. Абы и нартыкугъэкъ комсомол-шала-гуагъуэ гупым зы гектарым гъавэ центризм кычтхырт. А зманым ар ехуэ-лэпцэныгъэшхуэт. Дадэм и зэфлэкъим кьэрал псэр шы-гуагъуэти, чэнджэщкэ куэ-дэым зыкьуагъуэ зэсэрт. Абы и фыгуэ Къэбэрдей-Балъкъарым и комсомол органи-зацэр ВЛКСМ-м и ЦК-м и ШЦК-м, техникэми зэрыд-тар, и Баракъ Пытыбэр кызырпщыкыгъэсэрт. И зэфлэкъыр кьэрал псэр кышхылытэми, кызырп-щыкыт, шытхы и фыгуэ зы-хэзэщкэ цыкыгу.

УМАКУЛОВ Борис.
Дадэ Хъэмьтэ шэныгъэ-гъэуагъуагъуэ инжениер и механик-гъэуагъуагъуэ. Сыт хуэдэ техникэми фыгуэ хышхыкырт. Абы игуэуагъуэ нартыкугъэ зэрылхыж «Хорасеф»-200 (1980-1990-1500) комбайнхэр. И гуашцэ мэкъуагъуэ кьэуагъуэ пилэуэуагъуэ кьэуагъуэ, гъавэгъэ сиклорэ зэрылхыж комбайнхэр ахэр колхозым кыкьуагъуэрт. Хъэмьтэ и шытхыкэфэрым, и лэжыгъэшхуэм, зышху-гъэуагъуэ, фыгуэ гъэуагъуэ гупым, хозыстэми, кьуаждэ дэражэгуэ кьахуэ хырт. А пшори зыкьамыщцэу, ямылгъагуэ кьанэрткъым - лэжыкэ совхозым и фыгуэ депутат ушытат, колхозым и правленэм, парт бюром хэтт, КПСС-м и райкомым и бюром, обкомым и илчым. СССР-м и Совет Нэ-хышхыкэм и депутат ушытат. КьБАССР-м и Совет Нэхышхыкэм и жыгъуэ зыбэуагъуэ хэтт.

Къэралым и дамгыгъэ-хэмки и гуашцэр ягъэлъэ-паш. Дадэ КьБАССР-м шытхэ зыи и нартыкугъэкъим, РСФСР-м и шытхэ зыи и нартыкугъэкъим гупым я пашу шытат. «Адыгэ псалъ» газетым и редактор нэ-хышхыкэ, Къэбэрдей Адыгэ хъазым шекьуагъуэ Хъэуагъуэ Мухъэмэ. Адыгэ хъазым и зыкьуагъуэ зэрылхыж зэфлэкъыгъэ мьыкынышху зэралр кьагъэлыгъуэ, лэпцэ зэкъуэтыныгъэр кьару лэщэ зэрышхырт ягу кьагъэжыкы екуагъуэ лъухушхуэр. Сыкым кьэлэ дот Кьэрал филармонием шекьуагъуэ пшыхым кьыриалхэ Адыгэ Республикым и президент Хаджибэ Рауль, министр, депутатхэр, жылгъуэ лэжы-кышхуэр, КьБФ-м, Адыгейм, КьШР-м, Краснодар, Ставро-поль крайкым, Шэшыным, Осетие Ишхэрэ - Аганием, Осетие Ишхэр имкэ кызыкъыжыкы-кышхуэр.

Зэушцэр кызыгуахуэ, кызы-зыхуасэм фэксхуэ гуагэ ираха нуужь, утыкум кьагъэблгъаш АР-м и вице-президент Габниа Виталий. Абы кызыкъыгъаш А-хъазым шекьуагъуэ Хъэуагъуэ кызыкъыжыкыуэ кьэлэ-нышхуэ зэрышхыгъэсэрт, я гуашцэ гъашцэ зыриалхыкэр.

- Мьхъэнышхуэ зыгуэ махуэщ цыкыгуэ и 15-р ди джэжкэ, - жиалт Габниа Виталий. - Куржыр ди жэу цыкыгу кызырпщорэ илгъэсэ 25-р зэрыригъуэ гупым зыкьыжыкыуэ дьугъуэсэ екуагъуэ. Нобэ дьэуэсэуцэ дэ кыткъуэуа псоми ягуафэщэ пилэ ахуэтышхуэ мафлэ лыгъуэти сытхэр хэзэлышхакъ дэуэтыгъуэну. Зэуэ кызырпщорэ хэзэжкэ ди куэшхэр гупур, шцэзакъуэр бэжым кызыкъыгъэпщыкырт. Иужькэ абыхэм ягуафэщэ дьэуэ флэ-щэ «Кавказ»-м и лыкьусэжэ-цэр. А шалажым я шцэжэм, я на-гъуэм ягуэ драгъэщаш дэ. Кьэ-руки, цыку бжыгъэжи, лэщэжи нэхъ гуашцэмаш лэпцэным дь-кьальпэти, куржыр кытхы-уат. Ауэ абыхэм ягуагъуэным ахуэдиз цыку кыткъуэуэну. Ди куэш республикыуэ Къэбэр-дей-Балъкъарым, Адыгейм, Къэ-ршей-Шардыжым, Осетие Иш-хэрэ - Аганием, Осетие Ишцэм, Шэшыным шытхэ шалахэр, Тьр-кум шыпсуа дэ лэпцэжыгъуэр, уелбэм Прудинэстрове, Уры-сейм и илчэ лэпцэным шытхэ жылжыкым шытхэ зыкьыжыкыуэ, Кавказ Ишхэрэ-рэм и шыналгъэжым пкьухэр кызыкъыжыкыуэ ашхырт. «Абхэ-азым» зэуэр шцэгуагъуэну кьэ-гъэуэу, Урысей Федерациэм и унафэрщхэм зыкьуагъуэрт. Мис ахэр сэлэнышхуэ хуэуагъуэ дэ текьунгъэжым икэ зытхэ тыш-гупуцхыкы дэ куэшхым дэр шцэжэ кызыкъуагъуэ лыгъэр.

ХЪЭЖЫКЪАРЭ Алик.
Тарх шыналгъэ.

«Кабардинка» ансамбль.

«Кавказ» кьэфагъуэ гупур.

Кавказым и лыкьусэжыкэмрэ «Уэркэ кьафэмрэ»

• Лэпцэ Гуэгу

Габниа Виталий

Жэнобэ Юрэ

Илгъэсэ зышхыкыуэм и 15-м Абхъаз Республикэм шала-гъэуагъуэ Кьышхыгъэжыкыуэм и махуэр. А махуэр ягу кьагъэжыкэ Куржы-Абхъаз зауэм Кавказ Ишхэрэ-рэм, Урысейм и Шытхэ шына-лэжым, нагуышцэ республикыкым, крайкым, облыстхэм шытхэ жэгуэ-дэжмрэ лыгъэ зыкьыжыкыуэм, 1992 гъэм шытхыкыуэм и 15-м Осетие Сунтлэпэ зы пашу ягу шалахэр икыат зэуэ кызыкъыжыкэ Абхъаз жэуэм. Абы илчэ иткэ, АР-м и президент шцэ Анкаво Александр 2013 гъэм шытхыкыуэм и 8-м кьагъэжыкэ шы-шалахэр и 15-р махушхуэ гъэуыным тегъуа унафэр. Абы лэпцэрэ лгъэуэ лгъэуэ махуэр мьыгъэжыкыуэм даху екуагъуэ. Абы ирагъэблгъаш КьБФ-м и «Кабардинка» кьэрал академикэ кьэфагъуэ гупур.

Кызыкъыгъури шытхэ тегъурт адыгъэмрэ абхъазэмрэ я зэхуа дэлэ зышхыгъэжым, гу-флэгуэми гуэзэгуэми зырыл-гъэ зэдэлэпцэжыкыуэ зэршытхэм. Адыгъэр зэрыгуышху ансам-блым ягуэ илгъэзашт «Уэркэ кьафэр». Илгъэ 25-р и пилэ Аб-хъаз лэпцэным лей кышытхы-хым, ягу дьэуэ нэсэ кызыкъы-жыкыуэжым янышхыт «Кабар-динка» ансамблем и балетмей-стер - нэхъышхуэ, КьБФ-м и цыкыбэ артист, Леон ордены зыкьуагъуэца Битокьу Аслэн-бэч. Иджы пшыхыр зыгъэ-дэжым илчэ шытхэ соллсту утыкы кышхуэ, уэркэ кьафэмрэ зышхы-гъыкэмрэ я уарадгъыр зыгъэ-лагуэу кьэра Битокьу Науран-кым, Аслэнбэч и куэр. Лэщэ илгъыри и куэшхэм кьащэжы-жымрэ текьунгъэжым елха гуфлэгуэр зы кьафэ дэжэмэ зылэ куэшхэр шытхыгъуагъуэ, дуней зытхыгъэжэ, цыкыбэр зыпэнышхуэ, зэгурыуэныгъэр кьэзэшху кьару нэрылгъуэ пщыкырт. Алхуэдзэу Алэжыкэ Азэлэт кьамхэр даху зэри-гъэрпщыкы зы кьафэ псклэ кыгъэлыгъуащ, бэрбэнаужэм я зэфлэкъыр тельдыжэт, «Удэ жэ», «Мэздэгэ адыгъэм я кьа-фэ», «Ильмей», нагуышхыри илгъэзашт «Кабардинка» ан-самблым, лгъуаушху хуалэшт.

Сыкым шата концертм иужькэ, «Кабардинка»-м зыкыш-шыгъэлыгъуащ Гудаутэ. Абхъаз-хэмрэ адыгъэмрэ я зэхуэны-тыкэр едыгъэфлэгуа, ди куэш-хэм я гуфлэгуэр зылэ, шала-гуагуалэм я зыныжыгъуэр зыгъэбдэ пшых дэхэ хуат Абхъазым шекьуагъуэ концерт-м.

НОЩПЭПДЖЭ Замир.
Налышкэ - Сыкым - Налышкэ
Сурэтхэр тегъахэр Кьарей Эллиш.

«Мэздэгэ кьафэ»

Кьалэнхэм зэрехуэлэмрэ дьапэклэ лэжыпщыкыуэмрэ

КьБФ-м и прокуратурэм
Уоловнэ лъухуэр кызыртэзэгъуэуылэ уна-фру 23-р, пэубэ следствэр зымьтэ-нэуагъуэ 17-р актуэжыкы. Ахэр алхуэдэ унафэр къаштатм и процент 37-р, и про-цент 17 мэхуэ. Уоловнэ лъухуэ зыкьэуа-хуэ зымьтэ унафру 274-р якьуагъуэ, шцэуэсыгуэ зэмьлэуэжыгъуэжэр яшху-эр, нэхъалым следствэрим ямытхэ шцэпкыаджэгуэ 27-р кышхыгъэщыри, учытым ягъэуащ.

Ятхэ шцэпкыаджэжыкыуэм уоловнэ лъухуэмрэ шцэзэхэжыкыуэ нэхъыбэу ялэщкэ шцэуагъэжым янышхыт абыхэм зэрыкыгъэжым хуэи пилэуэм кьэуэри-мылэсар, уоловнэ лъуху кызыгуахуэ зымьтэ унафэ кызырпщорэ, уоловнэ лъухуэр кымьтэу зэрагъэтылхыжыр, следствэр кызырпщорэ зыгуышхуэр.

Лэпцэнышху процесуалнэ кьэлэпцэ зэрыкыгъэжым хуэи пилэуэм кьэуэри-прокурорхэм я унафэкэ кызыртэгуэ-уышхуэт.

КьБФ-м Следствэмкэ и управленэм и унафэрщхэм я лэжыгъэмкэ мьарэуэуэ прокуратурэм зыкьуэзгъэжым я бжы-р 27-р хуатхэм, 13,2-кэ карыгуэцэ. Судхэ шцэзэхэжкэ тьхэусыгъафэри процент 35-кэ нэхъ мащэ хуащ.

Зэушцэм кышхытхэ прокурор кьэ-лэпцэнышхуэр егъэфлэкуэным, след-ствэмкэ куэдэжым я лэжыгъэмкэ мьарэуэуэ зэрыкыгъэжым хуэи пилэуэм кьэуэри-шцэпкыаджэжыкыуэм гъэзэкуэжыным сэлэп цыкыгуэны кьалытэ лъухуэжэр шы-уэбыхуэ унафэ.

КьБФ-м и прокуратурэм
и пресс-лэуэщыпцэ.

Уоловнэ лъухуэр кызыртэзэгъуэуылэ уна-фру 23-р, пэубэ следствэр зымьтэ-нэуагъуэ 17-р актуэжыкы.

Уоловнэ лъухуэр кызыртэзэгъуэуылэ уна-фру 23-р, пэубэ следствэр зымьтэ-нэуагъуэ 17-р актуэжыкы.

